

Amice frater,

Wij zouden nog verder wat praten over de wereld-politiek van vandaag.

De hoofdtrek daarin is zeker wel de verhouding van Europa en de Verenigde Staten van N.-Amerika. En dan denkt men onwillekeurig terug aan de laatste dertig jaren van de achttiende eeuw, toen ook die verhouding onderwerp was van een brede literatuur en veel „gesprek“.

Er zijn vele trekken van overeenkomst tussen de tweede helft der achttiende en de eerste der twintigste eeuw.

Beide perioden, waarin de Revolutie — zoals Groen die tekende — van het goddeloze woord kwam tot de goddeloze daad.

Haar prediking van de heilsstaat, die deze Revolutie zou brengen en de vruchten daarvan; ontzettende ellende allerwege.

Beide perioden, zo zou men het kunnen zeggen, van een ontzettend misverstand, van het zich vergapen aan lichtspiegelingen van de humane mens, die zegt goed te zijn en alles goed te kunnen maken, als maar het Woord Gods en de Kerk des Heren op zij worden gezet.

Nu stelt men meer dan eens de Amerikaanse bevrijdingsoorlog gelijk met de Franse revolutie.

De Amerikanen lieten zich begoochelen door de revolutionaire Franse wijzen, inzonderheid door Rousseau. De Fransen werden in hun revolutie gesteund door het Amerikaanse voorbeeld.

Gij weet, dat dr. Kuyper in een prachtig geschrift de Amerikaanse revolutie heeft getekend als een vrucht van het Calvinisme, als historisch bewijs voor de stelling van Groen, dat de Franse revolutie de cariatuur bood van de vrijheid, die de Reformatie voor Europa bracht. De Duitse geleerde Jellinek heeft dit betoog gesteund in een korte, krachtige studie.

Daar is daarna, ook van Calvinistische zijde, o.a. door prof. Van Schelven, critiek op deze opvatting uitgebracht. Die Amerikanen, dus zeide men, waren toch wel danig onder de invloed gekomen van de Franse revolutionaire literatuur. Iets wat Kuyper trouwens ook voor een deel der Amerikanen — en wie noemt dan niet Jefferson? — toegaf. Maar hij steunde op Burke's oordeel.

Ten slotte streken de Amerikanen, hoewel zij spraken van de „rechten van de mens“, voor de rechten van de Engelsman, vruchten der Reformatie. Zij hadden het oog op werkelijkheden, die zij dan menigmaal verkeerd benoemden. De Fransen stortten zich in de afgrond der revolutie, volgend de cariatuur, de lichtspiegeling, het fata morgana van het ongeloof.

Met een jonge vriend in Amerika, studierend aan het Calvin-College van Grand Rapids, ben ik in correspondentie over dit onderwerp, en deze jonge vriend schrijft mij zeer onder de indruk te zijn gekomen van het feit, dat de beginselen der Franse revolutie de

klaarden bovendien op eigen gezag, dat de leer der bezwaarden, zoals die in hun „Verklaring van Gevoelen“ werd geformuleerd in de gebonden kerken rechtskracht bezit ¹¹⁰⁾.

Ds Ros van Bennekom schreef publiek: „Ik predik hier..... zonder me te bekommeren om eenige leeruitspraak van de synode, aangaande het verbond..... 'k vind de bindingsgeschiedenis een afschuwelijke geschiedenis“ ¹¹¹⁾.

Op het hoogtepunt van de kerkelijke strijd verklaarde Ds de Jager van Utrecht, dat het hem niet mogelijk was in te zien, dat de synodale constructie inzake belofte en doop in de Schrift wordt geleerd. En tegenover wat de Synode uitsprak vertolkte hij zijn geloof in deze aldus:

„1e. de doop verzegelt Gods rijke verbondsbelofte, die de volle zaligheid bevat, welke naar Gods bestel in den weg des geloofs wordt vervuld en bij ongeloof wordt verworpen en krachteloos gemaakt;

2e. de doop verzegelt niet wat in den doopeling aanwezig is of verondersteld wordt aanwezig te zijn;

3e. aan alle (!!) kinderen des verbonds komt deze belofte toe. Volgens Prof. Bouwman behoeven wij dienaangaande niets te veronderstellen bij den doop. Niet alleen aan sommige kinderen, maar aan alle kinderen der geloovigen komt de belofte toe;

4e. deze kinderen behoeven volgens de belijdenis tot de kerk en moeten meenens en oprecht als leden der kerk behandeld worden. Wijken we daarvan af, dan moet de kerkelijke tucht op hen worden toegepast en bij verharding in het kwaad moeten ze van Christus' kerk worden afgesneden“.

En hij sprak openlijk uit, dat naar zijn overtuiging de binding aan genoemde leeruitspraak een binden is aan iets „waaraan God ons niet bindt“ ¹¹²⁾.

Onlangs verzekerde Ds de Jager publiek, dat hij de

De uitgever zorgde voor een prachtige uitvoering. Dit is drukwerk om van te watertanden. En mooi papier. Een paar vignetten geven een bescheiden uitbreiding aan de illustratie-Dürer, die (ook daarmee is de delftse dominee van toen nog wel blij) niet verdwenen is bij al die vermodernisering van zetspiegel en jaquet.

Natuurlijk heeft ook de exegese der Apocalypse opnieuw de aandacht gehad.

En voordat de „eenvoudigen“ zich zouden laten afschrikken met een verzameling van opschriftjes boven de pagina's, zij opgemerkt: onder „eenvoudigen“ versta ik wat anders dan die lui, die lachen tegen de hiërarchen, die de zaakjes wel zullen opknappen. K. S.

Naschrift. Na verzending der copie zie ik, me vergist te hebben. Niet twee, doch drie nieuwe hoofdstukken zijn toegevoegd. Het derde heeft tot opschrift: Kerk eer dan „Vakorganisatie“ (99—114). Gesproken wordt daar over Openb. 2: 20, 24, 25. K. S.

C. van der Waal, Antithese of Synthese? Enschede, J. Boersma, 1951.

In een vanwege haar onzakelijkheid (en meer) met stormheid slaande „recensie“ heeft iemand aan schrijver van dit boek verweten, dat het zo iets als een onzakelijk en tendentius amsaadschrift tegen de synodocratische gemeenschap zou wezen. De schrijver van die recensie was intussen dezelfde, als die ook al eens een barthiaanse basisformule van instanties uit de „oecumenische beweging“ verdedigde tegen de mening, dat ze onvoldoende was voor een principiële organisatie. Dat geeft al een gevoel van: even oppassen met zo'n recensie. Een tweede waarschuwing in deze richting geeft een opmerking in het orgaan van de L.C.C.C. „Getrouw“. Bij de bespreking van bovengemeld werk wordt immers opgemerkt, dat de schrijver behoort tot een kring, waarin blijkbaar ijverig wordt gestudeerd.

En deze lof komt aan ds v. d. Waal volkomen toe. Dit boek is allesbehalve een tendenz-geschrift tegen een of andere kerkgemeenschap als zodanig. Het geeft een uitstekend gedocumenteerde uiteenzetting van de manier, waarop de „oecumenische beweging“ geleid wordt. En waardoor zij een grootscheepse organisatie van valse profetie en aan het bijbelse christendom vijandige coalitie wordt; gemakkelijke prooi straks voor de antichristelijke machten, die ze als anti-christenen-actie probeert vóór te zijn, doch als anti-CHRIST-elijke actie niet meer kan onderscheiden, omdat ze „Christus“ niet kan onderscheiden. Met het gevolg, dat ze straks geniediensten zal doen voor het antichristelijke leger.

En nu heeft ds v. d. Waal wel critiek op de „niet-vrijgemaakte“ kerken (synode van Eindhoven), maar die critiek komt na de principiële uiteenzettingen, en ze wordt bovendien gestaafd met nauwkeurig aangegeven citaten (zonder enig citatenspel) uit de kringen, die wat „Eindhoven“ deed evenzeer voor vast en bondig moeten houden (en ook zullen helpen houden) als de besluiten van Sneek-Utrecht.

Voor dit boek heb ik groot respect. Het documenteert, en geeft een voor ieder verstaanbaar excerpt uit „resoluties“ en „verklaringen“ van een „Beweging“, die voor de meesten onoverzichtelijk is, en die toch ons aller aandacht hebben moet vanwege haar pseudo-christelijk karakter.

Ronduit gesproken: het zou een kwaad ding zijn, als onze mensen, belast met de roeping tot nadere bezinning, niet in groten getale dit uitstekende boek zich aanschaffen. We hebben met de Zending enige moeiten. Komt het mis-schen voor een deel daar vandaan, dat we niet genoeg belangstelling tonen voor de in dit boek aangesneden kwesties? K. S.

We noemen een ander punt.

Het is uit de officiële stukken duidelijk geworden dat de synoden met alle kracht en ernst de leer van het voor wedergeboren-houden der kinderen een uitermate belangrijk moment in de gereformeerde leer achten. Speciaal verzetten ze zich fel tegen de voorstelling dat Gods verbondsbeloften aan alle bondelingen gelijk zijn te toekomen en dat de doop, wanneer hij wettig werd bediend voor alle dopelingen dezelfde inhoud en kracht bezit ¹⁰⁸⁾. De synoden spraken in dit verband zelfs van een heilig patrimonium dat trouw moest worden bewaard. En ze verboden scherp alle propaganda tegen de synodale en voor de verworpen leer.

Maar wat zien we nu gebeuren?

Overal wordt openlijk en duidelijk, wijl met de feiten, gezegd, dat men om deze synodale uitspraken geen zier geeft, ja, haar grondig verwerpt.

Ds Feenstra leert in zijn verklaring van de Nederlandse Geloofsbelijdenis uitdrukkelijk, dat de beloften van het genadeverbond, waartoe ook behoort „de belofte, dat de Heilige Geest het volle werk van Christus toepast“ aan alle kinderen der gelovigen gegeven wordt. En hij betoogt voorts, dat alle gedoopte kinderen in Christus geheiligd zijn. Van dit in-Christus-geheiligd-zijn verklaart hij voorts, dat het een „verbondsrelatie“ aanduidt, welke „de inwendige heiligheld niet buitensluit, maar ook niet altijd insluit“ ¹⁰⁹⁾.

De friese predikanten onder leiding van Dr. Schelhaas typeerden de vervangingsformule als een leeruitspraak vol „klinkklare en tevens duistere theologische constructie“, verzekerden voorts, dat ze een immoreel ding is, een monster met een Januskop en ver-

¹⁰⁸⁾ Deze term *gelijkelijk* is ontleend aan Calvijn, die n.l. betoogde, dat het ganze zaad van Jacob *gelijkelijk* met de getuigenissen van Gods genade, namelijk met zijn woord en zijn sacramenten, verwaardigd worden. Zie zijn comment. op Gen. 25: 33.

¹⁰⁹⁾ *Onze Geloofsbelijdenis*?, Kampen, 1947, p. 442 v.

misslaaat, en met doorbraak begint, om tegen een volgend wereldoorlog het volk helemaal van merg en pit te beroven. Ministers en kamerleden „van ons“ grotendeels foetsi, en voorzover ze er nog zijn, deels druk met aanpapperijfilosofie, pro en contra, o zeker, maar dan toch in debat, en hier en daar al bezig met federalisme, en met uitwisseling van grenzen, en met een verloren oorlog, een verloren Indië, een verloren getuigenis, dat nu juist de enige onvervreembare gave van een in minderheidspositie gedrongen fractie had kunnen zijn. Rechter- en linkervleugel-misère in kerkelijke lichamen; hervormden, die met hun zware-hoge-hoeden-dominees-en-geen-gezangen-diensten van vóór de laatste oorlog nu ineens zijn geworpen in een doorbraakpolitiek, waar ze geen steek van begrip, maar die, een tikje gemoderniseerd, toch nog alle getrouwe klanken van die hoge-hoeden-heren weet te doen schallen; de sprekerslijst derhalve grondig herzien, want ze motte nou toch voor de sosejale samenwerkings-vrede wezen, en teugen de gevare op sosejaal terrein toch één lijn wille trekke met de „midden-orthodoxie“ (de nieuwste zwijmelterm!). En een ware invasie van barthianen, die de hele christelijke actie als christelijk om zeep helpen, onder beroep op het feit, dat ze er toch midden in zitten?

In zo'n tijd krijg je dan van de uitgever bericht: een herdruk is ons plan, wilt U de copie nog eens doortopen?

Je voelt in zo'n ogenblik: kon de Gideonsbende, die weer bezig is zich te vormen, maar eens uitkomen met een stel accurate studies.

Tot je ineens weer zegt: schet uit. Nog nooit hebben de mensen van de kerk in een beweeglijke stormperiode met katastrofale veranderingen één twee drie verkenning-rapporten-met-noten aangaande het beeld en de structuur van de nieuwe tijd kunnen indienen bij — elkaar. Zaakkundige rapporten blijven tegenwoordig bij de grote heren: hoe meer democratie, hoe dommer gelaten volk. De wereld lacht haar hiërarchen altijd toe als „vadertje“. Daarom zullen de kerkmensen, die weer terug willen naar de Schrift, heus niet te redden zijn met statistieken, beschouwingen, detaillistudies van verkenning karakter. Ze zullen weer als eenvoudigen van de grond af aan beginnen moeten en oppassen, dat ze niet door het koppie koffie en de juffrouw die zo mooi kan zingen in slaap komen.

En in dat besef, dat ze weer van onder op moeten beginnen, bied je nu met vreugde ook dit jeugdwerk weer hun aan. Het is wat de correcties betreft, hiermee als met dat andere, onlangs herdrukt, gegaan: de wijzigingen, aanvullingen, praeciserings zijn meerder en breder geworden, dan bij het schrijven van het „woord vooraf“ eerlijk de bedoeling was. Wel zijn twee nieuwe hoofdstukken toegevoegd: een over Zarathustra en de vrijwillige bedelaar (gegeven van Nietzsche), welks thema met het hier aan de orde gestelde op verrassende wijze blijkt saam te hangen; en een ander, waarin ik binnen breder verband een herdruk (grotendeels) geef van een woord-van-inleiding op het boek van ds H. Knoop, Een Théater in Duchau; het eerste van deze nieuwe hoofdstukken is ontstaan uit een lezing, maar dan van later tijd, en het andere is geschreven onder de verse indruk van het lijdens onder de duitse revolutie, de kerkvervolg-ing, en de narigheid van de periode-Schermmerhorn-doorbraak-ondergang.

Tot mijn blijdschap zag ik een nieuwe Gideonsbende opstaan, onder leiding van de Heer P. Groen, medewerker aan ons blad. Onder de daarvoor ter bestudering aangegeven werken zag ik opgenomen de laatste druk van het onderhavige werk. Ik ben blij, dat ik nu deze nieuwe, en wel sterk verbeterde uitgave kan aanbieden; in de veranderingen is immers een gedeelte verwerkt, van wat we allemaal in de laatste jaren hebben mogen leren.

z i j n N a a m werden uitgesproken! Als ze goed waren moesten ze tot iedere prijs worden gehandhaafd! Want daarbij is dan Gods zegen over Uw kerken in het geding. En als ze niet goed waren moet U ze herroepen. Want dan is Gods zegen onlosmakelijk aan dat herroepen verbonden! E n z e g n u h o e U o v e r d e z e d i n g e n d e n k t. Zeg nu of U ze handhaaft of verwerpt of omtrent de rechtmatigheid daarvan in twijfel verkeert. Zeg dat nu. Dat is de eerste kwestie, die ons beiden moet bezig houden. Zeg dat nu, dan kunnen we verder komen.

Maar zie, als de vrijgemaakten zo spreken is Leiden in last! Dan wordt een vernietigend vonnis over hen geveld. Dan wordt hun Heffeloosheid, hardheid, koppigheid, gemis aan vergevingsgezindheid verweten.

En terwijl deze dingen over en weer worden gezegd gaan de processen voort en horen de „vrijgemaakten“ zich voor de rechter officieel beschuldigen, dat ze zijn „afgeweken van de in de Gereformeerde Kerken geldende leer“. Want zij leren, „dat de geloovigen met al hun kinderen begrepen zijn in het verbond, doch dat dit niet wegneemt, dat sommigen het verbond verwerpen en daarom verloren gaan, terwijl anderen het verbond aanvaarden en behouden worden“. Daarentegen hebben de gebonden kerken de belijdenis der vaderen onveranderd vastgehouden. Want zij bleven trouw aan de leer van de veronderstelde wedergeboorte!

In de rechtsprocedures worden op deze wijze alle oude koeien dus wel uit de sloot gehaald. Van de kop tot de staart!

En vraag nu niet hoe! ¹⁰⁷⁾.

*

¹⁰⁷⁾ Het bovenstaande werd ontleend aan de dagvaarding welke de vrijgemaakte kerk van Hasselt ontving in verband met de procedure, welke haar door de gebonden kerk aldaar werd aangedaan.

nier de stad

hant, mede, Lea; mede a zonen.

HUISMAN.

n „De Refor-“), op blz. 54. a: Een dwaas r die de be- delen (vs 5). e schat, maar).

van Johannes ziene en ver- W. D. Mei-

hans versche- erk van mijn in het Sociale n terug naar arin het werk beste manne- ens weer op- vaksbeweging, t van N.S.B. leren voor je de rantsoenen- rden, nog al- ster 't handje, ler hen: vroe- hij spechen! an elders, zo een juffrouw, ons kindeke het dagelijkse met een beet- wat mensen sociale kwes- el standpunt. t horen in de t en die moet riven, in dat Echatalogi- len kun je je es-van-de-dag ze zeggen je, u ons maar n de praktijk; iet andere, en p uit de Apo- het jaarfeest uit, met wat en aangaande h geloof, dat gde een goele en je door de elgen terrein rieden hebben woord? e brand komt precies de hal

de zon ver- zich niet op- ille zonde en Here moeten iet worstelen, e begeerte is ijn woord en ijn kerk ver- er werkelijk a een zegen- uistert, Gods verwoest?

t de stukken geschied is, dat de gere- lijk uitspra- vdergeboren- s van scheur- t ambt heb- beuren. Want

Prof. Gros- : U moet oude koeien en de „geest“ wenk in orde. gt aan beide n spreken en elijk ook een e is dan die

akten“: Maar ver kerke- : over woor- e h t en i n